

YTTRANDE

Linda Larsson
linda.k.larsson@skane.se

Datum 2022-04-04
Ärendenummer 2022-POL000074-001

1 (4)

Remiss. En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU2022:2)

Region Skåne har beretts möjligheter att lämna synpunkter på betänkandet *En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)*. Med anledning av detta vill Region Skåne framföra följande.

Angående utredningens förslag om stärkt straffrättsligt skydd för journalister m.m.

Utredningens förslag gällande en ny straffskärpningsgrund som innebär att det ska ses som försvårande att den brottsliga gärningen begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik, berör inte Region Skåne, varvid denna del av utredningen inte kommenteras.

Angående utrednings förslag om stärkt straffrättsligt skydd för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner

Händelser som inkluderar hot, våld och andra likartade kränkningar mot hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP) ökar. Både muntliga hot och eskalerande våld i olika former förekommer. Hot och våld mot HOSP kommer vanligen från patienter, men kan även komma från andra närstående till patienter. Region Skåne har en nolltolerans mot hot och våld i tjänsten och polisanmäler som huvudregel samtliga händelser av denna typ av inslag. Kartläggningen som utredningen gjort visar att utsattheten för personal inom verksamhetsområdena, trots stärkta säkerhetsrutiner och fysiskt skydd, "har bestått över tid". Utredningen menar att även om ett förstärkt skydd av grupperna inte i första hand kan uppnås med straffrättsliga åtgärder kan "tryggheten och respekten" öka och utsattheten för brottsliga gärningar minska (SOU 2022:2, s. 181).

Att det nu läggs fram ett lagförslag som stärker det straffrättsliga skyddet för vissa samhällsnyttiga funktioner, däribland HOSP, ser Region Skåne som mycket positivt. Region Skåne har generellt inget att erinra mot de föreslagna lagändringarna, utan ställer sig bakom utredningen.

Bedömning 5.5.3. Två nya gradindelade brott införs – särskilt om hälso- och sjukvårdspersonal

Utredningen anger att det behövs ett förstärkt straffrättsligt skydd för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Det gäller för hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningspersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet. Som skäl för bedömningen anger utredningen exempelvis att ett förstärkt straffrättsligt skydd kan bidra till att öka tryggheten för yrkesgrupperna i de samhällsnyttiga funktionerna, påverka prioriteringar inom rättsväsendet samt även kanske minska utsattheten för brottsliga angrepp. Utredningen framhåller även att lagstiftningen behöver skärpas för att återspegla allvaret i brottsliga angrepp på viktiga samhällsfunktioner.

I förslaget till författningstext anges ”utövare av viss samhällsnyttig funktion” som ”1. hälso- och sjukvårdspersonal, 2. personal inom socialtjänsten, 3. räddningspersonal, 4. utbildningspersonal inom skolväsendet.” Den mer specifika avgränsningen finns i bestämmelser i andra lagar, till exempel vad som sägs i patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL och socialtjänstlagen (2001:453), se författningss kommentaren s. 389 ff. Det finns ingen legaldefinition om vad som utgör en samhällsnyttig funktion. Enligt utredningen är begreppet inte lämpligt att använda i en straffrättslig reglering (SOU 2022:2, s. 166). Där krävs tydliga avgränsningar och precision för att bestämmelserna ska bli förutsebara.

Region Skåne håller med om att det är viktigt att definiera tydligt avseende vilka som anses ingå i definitionen under punkten 1 ”hälso- och sjukvårdspersonal”. Många yrken har direkt eller indirekt kontakt med patienter där det kan förekomma och uppstå situationer med hot och/eller våld. Medicinska sekreterare, hälso- och sjukvårdsstrateger med yrkeslegitimation i botten, växeltelefonister med flera kategoriseras inte alltid som HOSP enligt definitionen i 1 kap. 4 § PSL men kan likväl utsättas och utsätts i samma höga grad som HOSP för hot och våld.

Utredningen skriver i lagkommentaren s. 392 angående denna fråga att den tänkta nya regleringen omfattar personal som är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och att det krävs att personalen medverkar i hälso- och sjukvård av patienter. Utredningen menar vidare att förhållandet att en yrkesutövare också har administrativa arbetsuppgifter innebär inte att han eller hon utesluts från att tillhöra hälso- och sjukvårdspersonalen. Så tillhör i princip verksamhetschefer och liknande grupper hälso- och sjukvårdspersonalen. Men personal inom vårdens centrala administration som inte fullgör några direkta eller indirekta uppgifter inom området individriktad patientvård eller har några skyldigheter med nära anknytning till detta uppgiftsområde tillhör däremot i den egenskapen inte hälso- och sjukvårdspersonalen. Utredningen vidgår dock att det i vissa fall kan uppstå gränsdragningsfrågor avseende vem som ska omfattas av definitionen, se s. 188 f.

Region Skåne vill här uppmärksamma att det i propositionen bör förtydligas ytterligare kring vilken typ av verksamhet som omfattas. Ofta hanterar exempelvis

funktioner inom vårdens centrala administration klagomål och riskerar där att utsättas för hot i stor utsträckning. Likaså kan det handla om uppföljnings och kvalitetssäkringsuppdrag som utförs på central nivå som kan inkludera hot och våldssituationer. Region Skåne anser att avgränsningen om möjligt bör göras än tydligare och inte enbart ta stöd av om den utsatta personen i fråga har arbetat med individriktad patientvård eller ej.

Region Skåne anser även att beteckningen inte enbart ska vara bunden till att yrkesutövaren arbetar vid sjukhus och andra vårdinrättningar utan definitionen bör istället kopplas till det mer övergripande och inom vården centrala begreppet vårdgivare. Region Skåne önskar därmed ett mer långtgående skydd för hälso- och sjukvårdspersonal inom vårdgivaren.

Bedömning 5.5.3. Två nya gradindelade brott införs – särskilt om utformning av straffskalorna

Utredningen föreslår att för normalgraden av de två föreslagna brotten ska straffskalan börja med bötesstraff, medan för grovt brott anges fängelse som lägst ett år som nedre gräns. Region Skåne vill i denna fråga uppmärksamma att det många gånger redan idag krävs att sekretessbelagda uppgifter gällande exempelvis en patients namn och födelseuppgifter behöver lämnas ut till polismyndigheten i samband med att polisanmälan görs. Vanligen görs utlämnandet med stöd av regleringen i 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, då det anses vara nödvändigt för att kunna fullgöra myndighetens uppgift att bedriva god och säker vård. Det är meningen att paragrafen ska tillämpas restriktivt. Någon annan sekretessbrytande grund finns vanligen inte för något av de aktuella brotten som exempelvis olaga hot, misshandel etc. För normalgraden av de tänkta nya brotten kommer samma problematik gälla, då straffvärdet inte når upp till den lagstadgade gränsen om fängelse minst ett år jml. 10 kap. 23 § OSL. Region Skåne har tagit del av utredningens jämförelser avseende brott i samma kategori, men hade likväl gärna sett att en särskild sekretessbrytande bestämmelse kopplades till de nya regleringarna för att ytterligare understryka den brottsbeivrande effekten av att anmäla brott riktade mot samhällsnyttiga funktioner.

Översyn av straffbestämmelserna om tjänstefel och brott mot tystnadsplikt
Avseende bestämmelsen kopplat till tjänstefel har Region Skåne inget att erinra, utan tillstyrker utredningens förslag.

Gällande förslaget att skärpa regleringen gällande brott mot tystnadsplikt instämmer Region Skåne i den i utredningen intagna bedömningen gjord av Avdelningen för särskilda utredningar (SU) hos Polismyndigheten, det finns ett behov av en ny straffskärpande reglering. Liksom inom Polismyndigheten är det relativt vanligt förekommande inom hälso- och sjukvården att vårdanställda på ett otillåtet sätt bereder sig åtkomst till patientuppgifter i exempelvis journalsystem. Brott mot tystnadsplikt föregås ofta just av dataintrång och inte sällan rör det sig om intrång i många patienters journaler vid upprepade tillfällen och ibland under lång tid. Att nu både straffskalan för normalgraden av brottet

skärps och att det införs ett nytt grovt brott där särskild hänsyn tas till exempel om det rör sig om ett stort antal uppgifter, välkomnas av liknande anledning som ovan avseende hot och våld mot utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Skärpta straff kan antas bidra till att förtydliga ansvaret gällande sekretessbelagda uppgifter, påverka prioriteringar inom rättsväsendet samt även kanske verka som generellt brottsbeivrande avseende exempelvis dataintrång.

Särskild notering i förhållande till SOU 2021:39

Region Skåne har i remissvar gällande SOU 2021:39 påpekat vissa reservationer gällande de i den utredningen upptagna förslaget att tillgängliggöra det så kallade HOSP-registret på internet. Det framstår i förhållande till nu aktuell utredning oklart vad lagstiftaren har för synsätt på skyddsvärdet för just hälso- och sjukvårdspersonal, särskilt avseende de som har skyddade personuppgifter och som av den eller annan anledning i sin roll som HOSP riskerar att utsättas för hot och/eller våld.

I nu aktuell utredning framkommer tydligt ett skyddsbehov för HOSP att utsättas för hot och våld, men i SOU 2021:39 framkommer att utredningen inte kan se några beaktansvärda risker med att låta de aktuella uppgifterna vara tillgängliga för var och en på internet (kap 7.8.2). Många gånger kan HOSP, med eller utan skyddade personuppgifter löpa risk för att bli utsatta för hot och våld, vilket nu aktuell utredning visar med all önskvärd tydlighet. Region Skåne ser i denna del behov av att lagstiftaren lyfter frågan om skyddsvärdet för HOSP på ett mer generellt plan och genomgående analyserar riskerna av att å ena sidan tillgängliggöra känsliga personuppgifter och å andra sidan skyddsvärdet av att utsättas för brott. Uppgift om vem som är HOSP är i sig en offentlig uppgift, men att tillgängliggöra dessa uppgifter sökbart på internet medför enligt Region Skåne inte en brottsbeivrande effekt. Region Skåne uppmanar en översyn och harmonisering av de båda utredningarna med förtydligande av lagstiftarens intentioner.

Carl Johan Sonesson
Ordförande

Alf Jönsson
Regiondirektör